

نقد
اقتصاد سیاسی

ترکیه‌ی اردوغان

مایکل رابرتز / ترجمه‌ی احمد سیف

نقد اقتصاد سیاسی

تیرماه ۱۳۹۷

ترکیه کشوری است با ۸۰ میلیون جمعیت که ۵۶ میلیون نفرشان بالغ‌اند و حق رأی دارند و ۸۷ درصدشان در انتخابات اخیر مشارکت کرده‌اند. رئیس‌جمهور فعلی اردوغان از حزب اسلامی «عدالت و توسعه» با ۵۲ درصد آرا دوباره انتخاب شد و عمده‌ترین نامزد احزاب مخالف محرم اینچه هم از حزب چپ‌گرای جمهوری‌خواه خلق ۳۱ درصد آرا را به دست آورد. سهم حزب «عدالت و توسعه» اردوغان از آرای پارلمانی که در انتخابات پیشین در نوامبر ۲۰۱۵، ۴۹٫۵ درصد بود به ۴۲٫۴ درصد کاهش یافت. به نظر می‌رسد که این آرا نصیب حزب ملی‌گرای افراطی شده باشد که ۱۱٫۲ درصد از آرا را به دست آورد و حالا در دولت ائتلافی با حزب اردوغان مشارکت خواهد کرد.

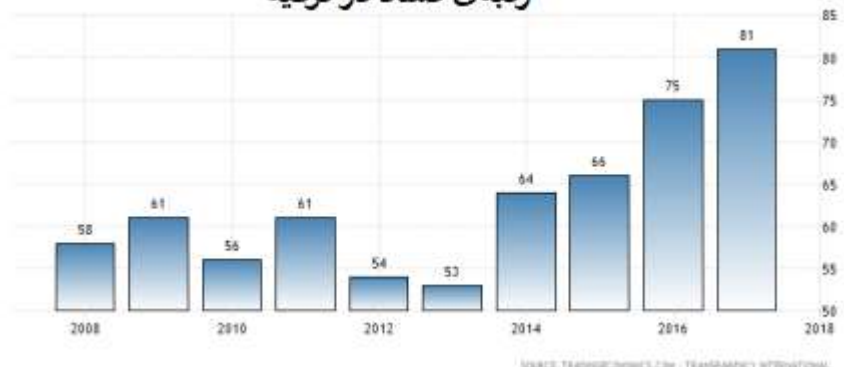
حکمرانی اردوغان حالا دیگر تثبیت شده است. تا به همین جا او یک همه‌پرسی را هم که قدرت رئیس‌جمهور را افزایش داد با موفقیت از سرگذرانده است. او اکنون پیش از آن که بحران اقتصادی شروع شود برنده‌ی یک انتخابات زودهنگام هم شده است.

از زمان کودتای شکست‌خورده‌ی نظامی‌ها در ۲۰۱۶ اردوغان شرایط اضطراری را با سرکوب خیلی گسترده بر کشور تحمیل کرده است. هدف کودتا این بود که جلوی اسلامی‌کردن بیش‌تر اردوغان را بگیرد و دولت سکولاری را که کمال آتاتورک در ۱۹۱۷ ایجاد کرده بود بار دیگر برقرار نماید. از این مهم‌تر نظامی‌ها می‌خواستند ترکیه را در مسیر سرمایه‌ی بین‌المللی و اتحادیه‌ی اروپا قرار بدهند.

با شکست کودتا اردوغان به سرعت کوشید هرگونه مخالفتی را نابود کند و از منافع سرمایه‌ی بین‌المللی که اتحادیه‌ی اروپا، صندوق بین‌المللی پول و سازمان ملل آن را نمایندگی می‌کنند، فاصله بگیرد. بیش از صد هزار نفر دستگیر شدند. ده‌ها میلیارد دلار دارایی هم ضبط شد و ۱۵۰,۰۰۰ نفر از ادارات تصفیه شدند که نه فقط کار بلکه حتی پاسپورت خود و اعضای خانواده‌ی خود را هم از دست داده و انگ مشکل امنیتی خوردند و حتی شماری خانه‌ی خود را که به کار دولتی بستگی دارد و حتی بازنشستگی خود را هم از دست داده‌اند. «یک گروه نخبه با گروهی دیگر جایگزین شده‌اند و برای کارمندان دولت قواعد تازه برقرار شده است. دانشگاه‌ها از یک گروه روشنفکران خالی و با گروه دیگر جایگزین شده‌اند که مدافعان جدی‌تر نظام تازه‌اند. سرمایه‌ای که با رژیم هم‌خوانی بیش‌تری دارد به منافی که از فعالیت‌های دولتی نتیجه می‌شود بهتر دسترسی دارد از جمله پادشاهی که از ضبط دارائی ناشی می‌شود».

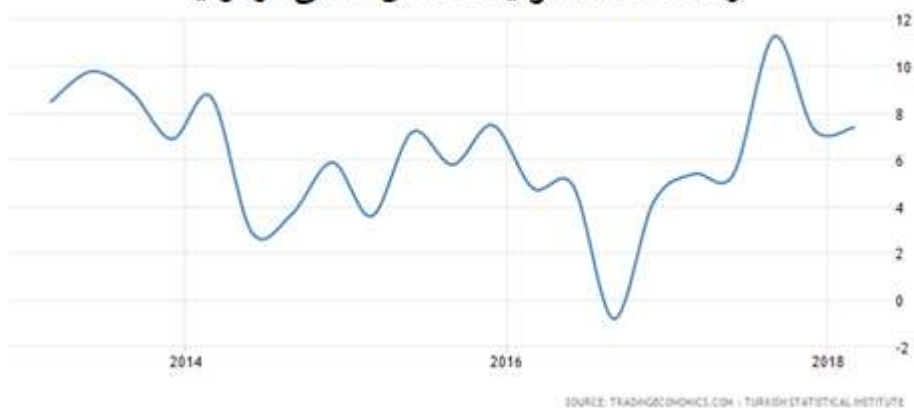
تحت ریاست اردوغان فساد از گذشته بسیار بیش‌تر شده است (همان‌طور که در دیگر اقتصادهای نوظهور برای نمونه در مکزیک و برزیل شاهدیم که قرار است تا پایان سال انتخابات برگزار کنند).

رتبه‌ی فساد در ترکیه

دلیل اصلی برگزاری انتخابات زودهنگام بحران اقتصادی قریب‌الوقوع در ترکیه بود. در نگاه اول به نظر می‌رسد اقتصاد ترکیه وضع مطلوبی دارد که نرخ رسمی رشد اقتصادی آن بیش از ۷ درصد است. ولی این توهمی بیش نیست. بخش عمده‌ای از این رشد در بخش غیرمولد اقتصادی - بخش مستغلات و پروژه‌های عظیم دولتی است.

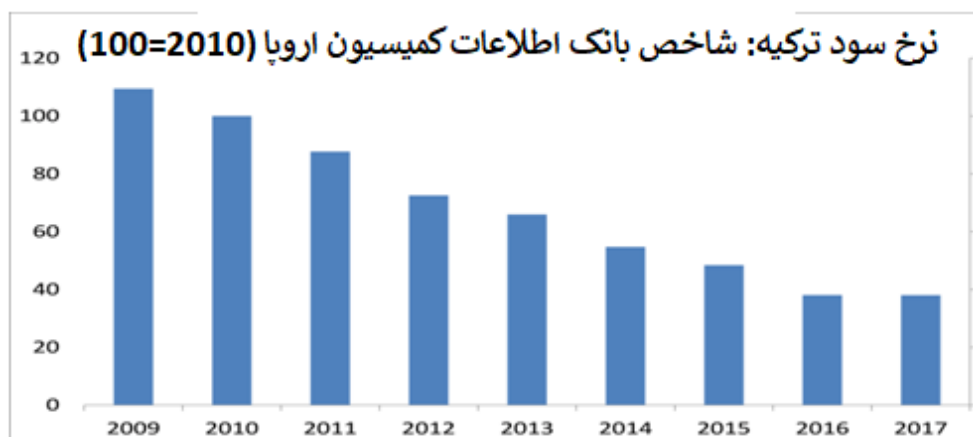
رشد سالانه‌ی تولید ناخالص داخلی در ترکیه

از پایان رکود بزرگ به این سو، نرخ سودآوری سرمایه در ترکیه روند نزولی چشمگیری داشته است. رشد اقتصادی در زمان کودتای نظامی به شدت کم‌تر شده بود. ولی از آن زمان تاکنون اردوغان با فعالیت در بخش مستغلات و از طریق بانک‌ها با نرخ

بهره‌ی به‌شدت پایین و افزایش هزینه‌های عمومی به رونق اقتصادی دامن زده است.

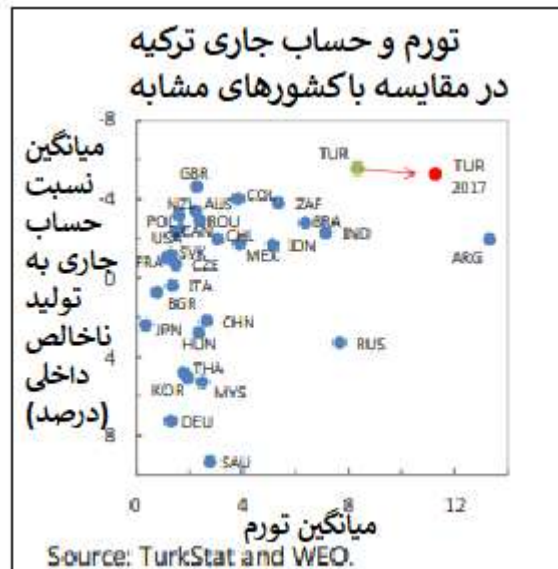
سرمایه‌ی خارجی هم برای تأمین مالی این پروژه‌های غیرمولد وارد ترکیه شده است.

رشد چشمگیر اعتبارات باعث شد تورم دورقمی بشود و در نتیجه ترکیه در معرض

خطر فرار سرمایه قرار بگیرد.

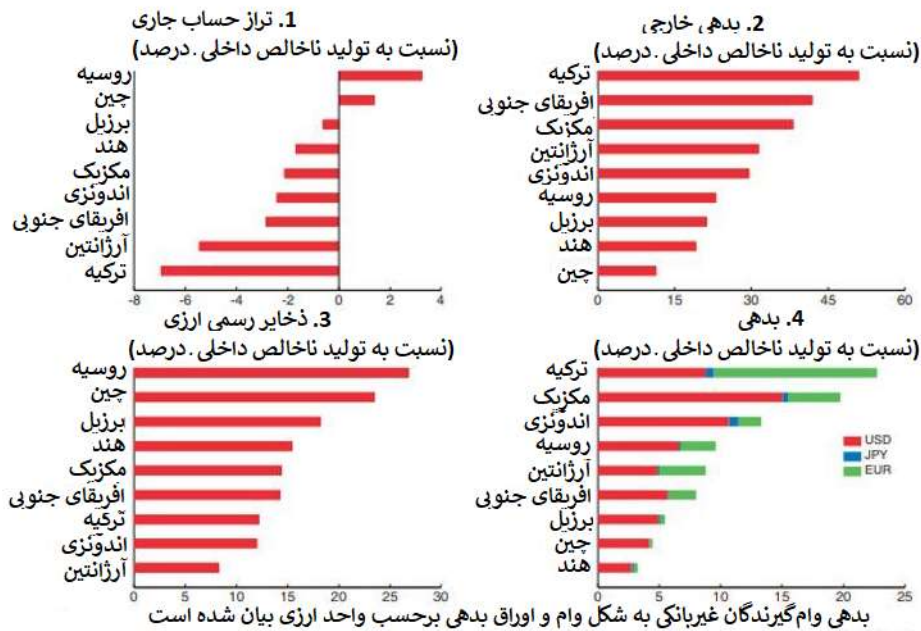

این البته مسئله‌ای است که در برابر ما قرار دارد. افزایش نرخ بهره و جنگ تجارتي روبه‌رشد که رئیس‌جمهور امریکا ترامپ آغاز کرده برای کشورهای نوظهور مثل ترکیه مصیبت بزرگی خواهد بود. هزینه‌ی وام‌گیری ارزی افزایش می‌یابد و سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی هم معکوس خواهد شد. بدهی خارجی ترکیه معادل ۵۰ درصد تولید ناخالص داخلی آن است و این نسبت به‌شدت در حال افزایش است. به‌طور متوسط ترکیه باید سالی ۲۰ درصد از تولید ناخالص داخلی را صرف بدهی خارجی کند و حدود یک‌سوم آن هم در طول ۱۲ ماه آینده باید به‌طور کامل کارسازی شود.

ترکیه در حال حاضر نزدیک به صدر کشورهای قرار دارد که گرفتار بحران بدهی خارجی هستند، در کنار آرژانتین (که فعلاً در صدر هست) و اوکراین و افریقای جنوبی.

اقتصادهای نوظهور بازاری که نسبت به شوک‌های خارجی آسیب‌پذیرند

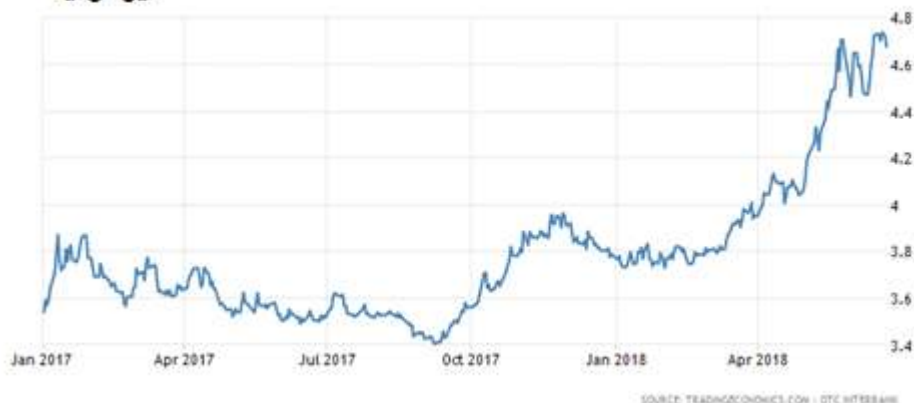

بدهی وام‌گیرندگان غیربانکی به شکل وام و اوراق بدهی برحسب واحد ارزی بیان شده است
Source: Bank for International Settlements Global Liquidity Indicators database; OECD Economic Outlook 103 database; OECD Resilience database; and OECD calculations.

StatLink <http://dx.doi.org/10.1787/888933728793>

اردوغان می‌تواند برای حامیان داخلی‌اش ژست‌های پوپولیستی بگیرد که او اجازه نمی‌دهد صندوق بین‌المللی پول یا اتحادیه‌ی اروپا به او بگویند که چه باید بکند. ولی نتیجه این شده است که ارزش لیر ترکیه در طول سال گذشته به شدت روند نزولی داشته باشد و سرمایه‌گذاران خارجی به سبب واهمه از بحران قریب‌الوقوع بدهی خارجی به سرعت از ترکیه فرار کنند.

لیر ترکیه

اردوغان ممکن است انتخابات را برده باشد، و ممکن است که قدرت خود را برای سرکوب و ایجاد خودکامگی بیش تر کرده باشد و حتی ممکن است که به سرمایه‌ی بین‌المللی هم فحاشی بکند. ولی اقتصاد ترکیه در وضعیتی بسیار بحرانی است و اگر هزینه‌ی سرمایه‌ی خارجی افزایش یابد و پایان فرایند جهانی کردن شدت بگیرد در معرض یک رکود خیلی جدی قرار دارد.

پیوند با متن اصلی:

Michael Roberts, [Erdogan's Turkey](#)